

Hakemli Makale

ALMANYA'DA NAMUS VE TÖRE CİNAYETLERİ

Silvia Tellenbach*

ÖZET

2005 yılında Hatun Sürücü'nün Berlin'de öldürülmesinden sonra, namus cinayetleri sorunu Almanya'da da kamuoyunun dikkatini çekmeye başlamıştır. Bu makale, Max-Planck-Enstitüsü tarafından yapılan ve Almanya'da bilinen bütün namus cinayetleri ile bunların failleri ile işleniş biçimlerini kapsayan bilimsel araştırmanın sonuçlarını açıklamakta ve ayrıntılarını anlattığı birkaç namus

* Dr. Silvia Tellenbach, Yabancı ve Uluslararası Ceza Hukuku Max Planck Enstitüsü'ndeki Türk bölümünün sorumlusu. Bu metin, yazarın 15 Mayıs 2014 tarihinde, Dekan Prof. Dr. Faruk Turhan'ın daveti üzerine, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesinde verdiği konferansın, gözden geçirilmiş ve dip notları eklenmiş şeklidir. Bu vesile ile, kendisine tekrar candan teşekkürlerimi sunarım.

cinayetinden yola çıkarak, son 20 yıl içinde Alman içtihadının gelişme çizgisini göstermektedir.

Anahtar kelimler: *Namus cinayeti, töre saiki ile öldürme, ilkel saik ile öldürme, Alman Federal Yargıtayı*

ZUSAMMENFASSUNG

Seit dem Ehrenmord an Hatun Sürücü in Berlin im Jahr 2005 wurde auch in Deutschland das Phänomen des Ehrenmordes in der Öffentlichkeit wahrgenommen. Der Artikel beschreibt eine wissenschaftliche Untersuchung zu Tätern und Tatumständen bei Ehrenmorden, die das Max-Planck-Institut anhand aller in Deutschland bekannt gewordenen Ehrenmorde vorgenommen hat, ferner beschreibt er einige Ehrenmordfälle und schildert an diesen Beispielen die Entwicklung der höchstrichterlichen deutschen Rechtsprechung der letzten 20 Jahre.

Schlüsselwörter: *Ehrenmord, Mord aus niedrigen Beweggründen, Bundesgerichtshof*

I- GİRİŞ

2005 yılının Şubat ayında, Türk kökenli bir Alman vatandaşı olan 23 yaşındaki Hatun Sürücü Berlin'de bir otobüs durağında vurularak öldürülmüştü. Birkaç gün sonra, olayın asıl şüphelileri olarak, öldürülen kadının üç erkek kardeşi yakalandı. Şüpheliler, batı tarzı hayat sürdürdüğü, mesela akşamları gezdiği, erkeklerle arkadaşlıklar kurduğu ve böylece ailenin namusunu lekelediği gerekçesi ile kız kardeşlerini öldürmekle suçlandılar.¹ Bu olay Almanya'nın ilgisini çok çekti. Zira Türkiye ve bazı Arap ülkelerinde² ve Güney Asya ve özellikle Pakistan'da bilinen, buna rağmen uzun süre üzerinde durulmayan bir problemi gündeme getirdi: faillerin algılamalarına göre, onların şereflerini lekeleyen genç kadınların öldürülmesi tartışma konusu oldu. Fakat gerek Almanya'da ve gerekse İskandinavya ile göç alan diğer ülkelerde uzun süreden beri, asıl sebebi lekelenen namus olan cinayetler işlenmekte idi; mesela ben de 20 yıl kadar önce benzer olaylarda mahkemelere bilirkişilik yapmışım ama, kamu oyu bu olayları fark etmemişti.

¹ Federal Alman Yargıtayının 28 Ağustos 2007 tarihli ve 5 StR 31/07 numaralı kararı. Berlin Eyalet Mahkemesi'nin 13 Nisan 2006 tarihli ve (518) 1 Kap Js 285/05 Kls (39/05) numaralı hükmü, juris (erişim tarihi 29.7.2014).

² Tellenbach, Ehrenmorde an Frauen in der arabischen Welt – Anmerkungen zu Jordanien und anderen Ländern, S. 701-722; Tellenbach, Die Rolle der Ehre in der Türkei, S. 619-662.

Bu makalede, Almanya'da işlenen bu suçlara daha yakından bakmak ve özellikle bunların Almanya'da nasıl tavsif edildiğini, bu suçlar ile suç failleri ve mağdurları hakkında neler bilindiğini ve Alman mahkemelerinin bu suçları nasıl ele aldığını incelemek istiyoruz. Almanca da namus cinayeti kavramının karşılığı olarak "Ehrenmorde", İngilizce de ise, "onor killings" terimleri kullanılmaktadır. Bu kavram tam olarak tanımlanmamış olmakla birlikte, Türkiye'de kullanılan "töre saiki ile öldürme" kavramından daha geniş ve "namus cinayetlerine" daha uygun bir terimdir. Bu konuya ileride değineceğiz.

II- NAMUS VE TÖRE CİNAYETLERİ KONUSUNDA MAX-PLANCK MİLLETLERARASI CEZA HUKUKU ENSTİTÜSÜNÜN ARAŞTIRMALARI VE ELDE EDİLEN SONUÇLAR

Birkaç yıl önce Federal Kriminal Dairesi (Bundeskriminalamt), Almanya'da 1996 ile 2005 yılları arasında işlenen ve saiki namusun lekelenmesi olan cinayetleri araştırma üzere bilimsel çalışma yapacak kuruluşlar aradı. Bu araştırma MaxPlanck

Enstitüsünün Kriminoloji bölümü tarafından yapıldı.³ Federal Kriminal Dairesi 55 cinayet işlendiğini biliyordu. MaxPlanck Enstitüsü basında çıkan haberlerle ilgili olarak ayrıntılı araştırmalar yaparak, birkaç olay daha bulunduğunu ortaya çıkardı. Böylece belirlenen toplam 78 olay ile ilgili olarak, mahkemelerde görülmüş olan davaların dosyaları getirildi; her olay için yaklaşık 7 dosya geldi ve her bir cinayet için aşağı yukarı 500 sorudan oluşan bir soru formu dolduruldu. Bu sorular, fail, mağdur, olayın işleniş biçimi, olaydan önceki durum, olaydan sonraki davranışlar ve bunlara benzer bir çok konu ile ilgili idi.⁴

Bu araştırma şöyle tanımlanan olayları inceleme kapsamına aldı: "pederşahi nitelik taşıyan büyük ailelerde veya topluluklarda, özellikle erkekler tarafından kadınlara karşı ve failin bakış açısından, ailenin veya erkeğin namusuna sürülen lekenin temizlenmesi için kasten işle-nen veya teşebbüs edilen cinayetler. Namusun lekelenmesi, bir kadın tarafından, kadının cinselliğine ilişkin bir davranış kuralının ihlal edildiğinin algılanması neticesinde ortaya çıkmaktadır."⁵ Türkçe de "töre saiki ile öldürme" diye tanımlanan suçlar, yani bir kız veya kadının, kadınlar için geçerli olan bir kuralı ihlal ederek, ailenin toplu olarak namusunu lekelediği gerekçesi ile aile mensubu bir veya birden

³ Dietrich Oberwittler/Julia Kasselt, Ehrenmorde in Deutschland 1996-2005, Köln 2011.

⁴ Oberwittler/Kasselt, a. g.e.s. 57-58, 60-68.

⁵ Oberwittler/Kasselt, a.g.e. s. 23.

çok kişi tarafından öldürölmesi ile bir kadının kocası tarafından, ona ihanet ettiğini bildiği, sandığı veya terk etmek veya boşanmak istediği için öldürölmesi olayını ayrı ayrı ele almak gerekir.⁶ Birlikte yaşadığı kişiyi öldürme suçu veya İngilizce konuşan ölkelerde kullanılan terim olan "passion crime" ile namus cinayetleri arasındaki fark şudur: fail suçu hırs veya kıskançlık nedeni ile işlememektedir, aksine fiilini şerefini kurtarmak saiki ile haklı göstermeye çalışmakta ve çevresindeki insanlarla fikir birliğine vararak ve hatta onların desteğini de alarak hareket etmekte, en azından böyle olduğunu var saymaktadır.⁷ Ancak, yapılan araştırma sırasında, bu modele uygun olmayan bazı hallerin de bulunduğu anlaşılmıştır; mesela babasının rızası hilafına, PKK terör örgütüne üye olan bir kişi ile evlenen kız olayında, baba yerel PKK yönetiminden, rencide olan şerefinin kurtarılmasını istemiştir ve bunun üzerine PKK yönetimi, genç karıkocayı öldürtmüştür.⁸

Bir kadının herhangi bir şekilde cinsel nitelik taşıyan tüm davranışlarının ailenin namusu ile bağlantılı olabileceği, Avrupa'da bugün tasavvur edilememektedir. Bir kadın kocasını bir başka erkek için terk etse bile, bu davranış erkek için acı bir deneyim olsa da,

⁶ Oberwittler/Kasselt, a.g.e. s. 24.

⁷ Oberwittler/Kasselt, a.g.e. s. 23-24

⁸ BGH 5 StR 538/01 – 20.02.2002, http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/recht_sprechung/document.py_Gericht=bgh&Art=en&nr=19128&pos=0&anz=1 (erişim tarihi: 29.7.2014).

namus ile ilgili görülmemektedir. Bu araştırmadaki tek bir kiralık katil dışındaki tüm faillerin güneydoğu Avrupa, yakın doğu veya güney Asya kökenli göçmenler olmaları böyle açıklanabilir.⁹ Bunların üçte ikisi Türk'tür. Türk faillerin yaklaşık % 90'ı Türkiye'de doğmuş, çocukluk ve gençliklerinin iz bırakan yıllarını burada geçirmiş olan kişilerdir. Buna karşılık, failler arasında ikinci ve üçüncü nesil hemen hemen hiç yoktur. Faillerin geneli, iş açısından alt düzeydedir ve işsizlerin yüksek bir oran teşkil etmesi dikkat çekicidir. Diğer dikkat çeken bir husus, faillerin üçte birinin cinayetten önce başka suçlar işleyerek, sabıkalı olduklarıdır.¹⁰

Tabii, cinayetler olağanüstü durumlardır. Yukarıda belirtilen araştırma, namus ve töre saiki ile öldürmenin yılda yaklaşık 7 ila 10 olayda görüldüğünü ortaya koymaktadır.¹¹ Ancak şu da gözden uzak tutulmamalıdır ki, bu tür olayların tümü de mahkemelerin önüne kadar gelmemiş olabilir. Burada önemli oranda karanlık sayı bulunduğu he-saba katılmalıdır. Aslında cinayet olan bir olay, kaza veya intihar gibi gösterilebilir veya bir kadın aniden kayıp olabilir. Ailesine sorulduğunda, kaçtığı veya memlekette evlendiği bilgisi verilebilir. Diğer taraftan ise, polise teslim olan ve ailenin şerefini kurtarmak ile övünen failler vardır.

⁹ Oberwittler/Kasselt, a.g.e. s. 85.

¹⁰ Oberwittler/Kasselt, a.g.e. s. 85, 86, 90-92, 95.

¹¹ Oberwittler/Kasselt, a.g.e. s. 74.

III- ALMAN CEZA MAHKEMELERİNİN KARARLARINDA NAMUS VE TÖRE CİNAYETLERİ

1) Berlin Eyalet Mahkemesinin 13 Nisan 2006 Tarihli Hatun Kararı

Aşağıda, birkaç olaya, öncelikle de daha önce sözünü ettiğimiz basında büyük yankı uyandıran Berlin'deki cinayete değinmek istiyoruz. Berlin Eyalet Mahkemesi üç erkek kardeşten en küçüğünü cinayetten mahkûm etmişti. Türk Hukukunda olduğu gibi, Alman Hukukunda da, temel suç biçimi olarak, kasten öldürme suçu (§ 212) ve bunun yanında, liste halinde sayılan unsurların somut olayda mevcut bulunması halinde, kasten insan öldürmenin cinayet olarak adlandırıldığı ve cezanın ömür boyu hapis olduğu bir nitelikli hal (§ 211) vardır. Bu unsurlardan ikisi (canavarca bir şekilde öldürme ve bir suçu gizlemek veya bir suçun işlenmesine olanak sağlamak amacı)hemen aynı ise de, diğerleri farklıdır. Türk Hukukunun 2005 yılından beri nitelikli hal sebebi olarak kabul ettiği "töre saiki", Alman Ceza Kanununda yoktur. Ancak, namus cinayetlerinin muhakemesinde diğer nitelikli hal unsurları önem kazanır.

Berlin mahkemesi burada öncelikle Alman Hukukundaki "Heimtücke", yani sinsice unsurunu ele almıştır. Bu unsur, mağdurun tehlikeyi fark etmediği ve bu nedenle de kendisini savunamadığı

hallerde söz konusu olur.¹² Somut olayda erkek kardeşi, kız kardeşi olan mağdura otobüs durağında aniden saldırmış ve saldırgana odaklanmış olmadığı için, mağdurun kaçma fırsatı da olmamıştı. Bu olayda "sinsice" saldırı unsurunun kullanılması mümkün idi ise de, namus cinayetlerinin çoğunda bu unsura dayanılması sorundur. Mağdurun kendisini savunamaması, tehlikenin farkında olmamasının neticesi olması gerekmektedir.¹³ Eğer bir mağdur failin kendisine saldıracağını sanmıyorsa, tehlikenin farkında olmayabilir. Ancak, namus cinayeti mağdurlarının birçoğu, aile fertlerinden birinin kendilerine için büyük bir tehdit oluşturabileceğinin çok iyi farkındadır. Yani saldırı beklemeyen bir kişi durumunda değildirler.

Berlin'deki olayda gerçekleşmiş bulunduğu kabul edilen ikinci unsur, "sair ilkel saik" nitelikli hali idi. Mahkeme içtihadına göre, "ilkel saik", genel ahlaki değerler açısından "aşağılık" olan ve değerler sisteminin en alt sırasında yer alan saikler olarak anlaşılmaktadır.¹⁴ Alman Federal Yargıtayı, "saiklerin ilkeliği" bakımından verdiği kararlarda önceleri, failin bağlı bulunduğu kültür değerlerini ve hayat anlayışını göz önünde tutarak, yabancı failer açısından ilkel saik unsurunun gerçekleşmediğine hükmederken,

¹² Her kim mağdurun saldırı beklemediği ve kendisini savunamayacak bir durumda bulunduğu sırada, içinde bulunduğu bu durumu bilerek, bu durumdan yararlanarak saldırırsa (Fischer, Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen, 61. Aufl. München 2014, § 211 Rdnr. 34, BGH 2, 251).

¹³ Fischer, § 211 Rdnr. 34, BGH 32, 282, 284.

¹⁴ BGH 3, 132=BGHNJW 1952, 1026, Agel 65, mustakar içtihadı yansıtmaktadır.

doksanlı yılların ortasında bu görüşünde bir değişiklik meydana geldi. Buna göre, ilkel saik unsurun-un mevcut bulunup bulunmadığı, Alman Hukuku açısından ve Alman bakışı tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir.¹⁵ Böyle bir değerlendirme yapıldığında, bir babanın veya bir erkek kardeşin, kendisini kızının veya kız kardeşinin yaşama hakkı konusunda karar verecek bir hakim konumunda görmesi ve ailenin namusunu ihlal eden bir yaşam tarzı sürdürdüğü gerekçesi ile, bu hakka sahip bulunmadığına karar vermesi, "ilkel saik" olarak kabul edilmektedir.

İkinci adım, yabancı failin, saiki ilkel hale getiren bu değerlendirmeye temel teşkil eden halleri anlayabilip, anlayamayabileceği (gerçekten anlamış olması değil) ve bu anlayış doğrultusunda hareket edebilip edemeyeceği açılarından yapılan bir değerlendirmedir. Eğer fail uzun yıllar Almanya'da yaşamış ise, ondan bu halleri biliyor olması beklenir.

Mesela, üçüncü kişilerin ona, Almanya'da ağır suç olarak kabul edilen bir davranışta bulunmak üzere olduğu konusunda ikazda buldukları anlaşılırsa veya fiili işledikten sonra suçunu gizlemeye çalışırsa, bu durum hareketinin Alman Hukuku tarafından ağır şekilde

¹⁵ Detaylar için bkz: Erbil, Bahar, Toleranz für Ehrenmörder? Soziokulturelle Motive im Strafrecht unter besonderer Berücksichtigung des türkischen Ehrbegriffs, Berlin 2008, s. 177 vd., Agel, Carina,(Ehren-) Mord in Deutschland– Eine empirische Untersuchung zu Phänomenologie und Ursachen von „Ehrenmorden“ sowie deren Erledigung durch die Justiz, Lengerich 2013., s. 66 vd., BGH NJW 1995, 602.

takbih edildiğini bildiği veya en az bilebildiği anlaşılır. Bu değerlendirmeyi kabullenip kabullenmemesi, önem taşımaz.¹⁶ Buna ek olarak, günümüzde özellikle Türkiye'den gelen failleri ilgilendiren bir husus daha ortaya çıkmıştır. Türkiye'de daha önce mevcut bulunan namus cinayetlerindeki hoşgörülü yaklaşım, 2005 yılından bu yana terk edilmiş olup, töre saikiyle öldürme çok ağır cezalandırılmaktadır (TCK'nın 82 (1) k m.).Bu nedenle de, aradan geçen bu süre zarfında bu düzenlemenin artık bütün ülke çapında öğrenildiği ve Türkiye'den gelen bir failin, davranışının hukuk düzeni tarafından ağır bir şekilde eleştirildiğini bildiği kabul edilebilir.¹⁷

Alman Federal Yargıtayı, sadece belli istisnai durumlarda, mesela eğer failin davranışlarını yönlendiren hislerini fikren kontrol altında tutma, yani iradi olarak denetleme imkânından yoksun olduğu durumlarda, "ilkel saik" unsurunun bir namus cinayetinin nitelikli hal sebebi olarak gerçekleşmediğini kabul etmektedir.¹⁸ Sürücü olayında, "ilkel saik" unsurunun gerçekleştiği kabul edilmiş ve kız kardeşini öldüren erkek kardeş cinayetten mahkûm edilmişti.

¹⁶ BGH 2 StR 452/03 – 28.1.2004, <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/list.py?Gericht=bgh&Art=en&sid=d63be0d077172555b6bea2c7ec3de0e6> (erişim tarihi: 29.7.2014).

¹⁷ Bkz. Çakır-Ceylan, Esmâ, Gewalt im Namen der Ehre eine Untersuchung über Gewalttaten in Deutschland und in der Türkei unter besonderer Betrachtung der Rechtsentwicklung in der Türkei, Frankfurt/Main u.a. 2011.s. 236.

¹⁸ BGH NJW 1995, 603, Agel s. 69.

Mahkûm, sanık üç kardeşten en küçüğü idi ve suçu muhakemenin başında kabul etmişti.18 yaşında olduğu için, genç yetişkin statüsünde idi ve hakkında Çocuk Hukuku uygulanarak 9 yıl 3 ay hapis cezası ile kurtuldu.¹⁹ Diğer iki kardeş, mahkeme fiile katıldıklarına kanaat getirmediği için, beraat etti. Fakat Berlin'de verilen bu hüküm, genel olarak tatmin edici olmadı. Fiili doğrudan doğruya işlemenin, ceza sorumluluğu tam olmayan en küçük kardeşin işi olduğu, bu tür olayların tipik özelliği olarak algılanmaktadır. Aslında bu tür cinayetleri işlemek, babanın temsilcisi olarak en büyük erkek kardeşin işi olmasına rağmen, gerek Türkiye'de ve gerekse diğer ülkelerde, sonuçta alınacak olan hapis cezası nedeni ile, genellikle yaş küçüklüğü hükümlerinden yararlanarak daha hafif cezalandırılan ve erkek kardeş tarafından işlendiği görülmektedir.

Namus cinayetleri konusunda yapılan yeni araştırmalar, hakkında Çocuk Hukuku uygulanan failerin sayısının, uzun süre sanıldığı aksine, hiç olmazsa Almanya'da daha az olduğunu ortaya koymuştur.²⁰ Bu nedenle, konu şöyle ortaya konabilir: aile fail olarak, eksikliği aileyi ekonomik açıdan en az etkileyecek olan kişiyi seçmektedir. Bu kişi bazen en küçük, fakat giderek artan bir şekilde

¹⁹ Genç Mahkemeleri Kanunu'nun 1(2) ve 105 maddesi. Mahkum, cezasını çektikten hemen sonra sınırdışı edildi. <http://www.rbb-online.de/politik/beitrag/2014/07/hatun-sueruecue-bruder-ayhan-in-die-tuerkei-abgeschoben.html> (erişim tarihi: 2.9.2014).

²⁰ Oberwittler/Kasselt, a.g.e., s. 81.

görüldüğü gibi, işsiz olan bir kişidir veya ailenin sevilmeyen bir üyesi, böylece tekrar itibar kazanmak istemektedir.

Federal Yargıtay bu arada erkek kardeşler hakkında ilk derece mahkemesi tarafından verilen beraat kararlarını hatalı olduğu gerekçesi ile bozarak yeniden yargılanmak üzere geri gönderdi.²¹ Ancak, kardeşler bu arada Türkiye'ye gittiler ve iade edilmediler. Bu nedenle, Berlin'deki muhakeme devam ettirilemedi.

Ailenin diğer bireylerinin durumu ise aydınlanmadı. Bu olayda olduğu gibi, hemen hemen daima, bunlar olay aydınlatılmadığı için, kurtulmaktadır; bu konu büyük bir sorun teşkil etmektedir. Zira, diğer aile bireylerinin davranışları, hukuki açıdan bakıldığında, yardım veya cinayete azmettirme niteliğinde olmakla birlikte, mahkeme kararları, sadece bu olayda değil, diğer bir çok suçta da, azmettirmenin ispatının zor olduğunu ortaya koymuştur. Bu konuya ileride tekrar döneceğiz.

²¹ BGH 5 StR 31/07 - 28.8.2007, <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/list.py? Gericht=bgh&Art=en&Datum=2007-8&Seite=1> (erişim tarihi: 29.7.2014).

2) Mnh Eyalet Mahkemesinin 11 Ekim 2007 Tarihli Kararı

Başka bir olay: Genç bir Iraklı kadın, istememesine rağmen, kocasından boşanmıştı. Boşandığı kocası aynı gün, şerefının kırıldığı düşüncesi ile sokakta 13 yerinden bıçakladı ve ağır yaralı kadının üzerine benzin dökerek ateşe verdi; bu olayı 5 yaşındaki çocuğu da izlemek durumunda kaldı. Genç kadın kısa bir süre sonra hastanede öldü.

Mnh Eyalet Mahkemesi, faili "ilkel saik" unsuru nedeni ile cinayet suçundan mahkûm etti ama ayrıca diğer bir cinayet unsuru olan "canavarca bir şekilde öldürmenin" de mevcut bulunduğunu kabul etti.²² Canavarca bir şekilde öldürme, "mağdurun hissiz ve acımasız bir ruh hali içinde, bedeni ve ruhi açıdan acı çektirerek veya işkence yaparak, öldürlmesi için gerekenin üstünde kuvvet ve sürede davranışlarda bulunarak öldürlmesi" halinde varlığı kabul edilen bir unsurdur (BGH).²³ Canavarca bir şekilde öldürme de, "kendisini korumayan kişiyi" öldürme gibi bir cinayet unsuru olup, hakimlerin, failin saikinin ilkel olup olmadığını denetleme yükümlülüğünü dolanmalarına yol açar. Bununla birlikte, namus cinayetlerinde bu cinayet unsurunun da kapsam içinde olduğu ve bu nedenle de,

²²<http://www.welt.de/vermishtes/article1255093/Lebenslange-haft-fuer-iraker-wegen-Ehrenmords.html>.erişim tarihi: 30.7.2014)

²³ Fischer, § 211 RdNr. 56, BGH 3, 380, 381.

hükümde yer alan tipik "namus kavramı" içinde hiç dile getirilmediği de hesaba katılmalıdır.

3) Detmold Eyalet Mahkemesinin 15 Mayıs 2013 Tarihli Kararı

İnfial uyandıran diğer bir olay, yezidi bir aileye mensup olan bir genç kadın ile ilgilidir. Yezidiler sadece kendi inançlarından olan kişilerle evlenme kuralını çok ciddiye alırlar. Yezidi olmayan bir kişi ile evlenme veya hatta evlilik öncesi bir ilişki, kabul edilemez. Ancak, bu genç kadın yezidi olmayan iş arkadaşına aşık olur. Her ikisi de kızın ailesinden korktukları için, aralarındaki ilişkiyi özenle gizlediler. Ancak, bir gün genç kadın, daha sonra hayatını kaybetmesine yol açan hata yaptı. Erkek arkadaşı ona bir buket kırmızı gül hediye etti. Büyük bir sevinçle, aşkın sembolü olan kırmızı gülleri evine götürdü. Aile hemen kuşkulandı ve buketi nereden bulduğunu sordu. Genç kadın bunun üzerine, en iyi kız arkadaşının ana-babasının düğün yıldönümü için yaptırdığı buketi saklaması için kendisine verdiğini söyledi ve bu konuda cep telefonundan kız arkadaşını da bilgilendirdi. Ailesi arkadaşını aradığında konuyu teyit etmesine rağmen, ailesi buna inanmadı. Babası kayıtlı numaralara bakmak için cep telefonunu istedi. Kız cep telefonunu kırdıktan sonra babasına verdi, ama kardeşlerinden biri kayıtlı numaraları okumayı başardı. Bunun üzerine

baba mail adresinin şifresini de istedi ve verinceye kadar sopa ile dövdü. Böylece aile maillere ulaştı ve kızlarının bir erkek arkadaşı olduğu şüphesi kuvvetlendi. Aile kızı tekrar döverek, kimliğini, sürücü belgesini ve sigorta kartını elinden aldı ve evden çıkmasını yasakladı. Kız birkaç gün sonra ailesinin evinden kaçarak polise gitti. Polisler kızın içinde bulunduğu tehlikeyi anladılar ve doğru bir karar vererek, başka bir şehirdeki kadın sığınma evine yerleştirerek, kızı bir süreliğine güvene aldılar. Fakat aile her yönden harekete geçerek kızı aramaya başladı. Bir şeyler bildiğini umdukları herkese sordular, internette araştırmalar yaptılar, kızın facebook'unun aktif olup olmadığını ve arkadaşları üzerinden ona erişmenin mümkün olup olmadığını araştırdılar. Kıza çok sayıda mail atarak, rica ettiler, cezbetmeye çalıştılar ve tehdit ettiler. Sonuçta cumanın da tatil olduğu uzun bir hafta sonu tatilinde kız kardeşlerinin erkek arkadaşı ile buluşmak isteyebileceğini düşünerek, erkek arkadaşının evinin önünde bekle-meye başladılar. Adam giriş katında oturuyordu ve büyük ablaları pencerenin altından içeride konuşulanları dinlerken, evden kaçan kız kardeşinin sesini duydu ve tanıdı. Diğer iki erkek kardeşinin beklediği otomobile giderek onlara haber verdi ve diğer erkek kardeşlerini de telefonla çağırdılar. Uzun süre müzakere ettikten sonra eve yöneldiler ve iki erkek kardeş kapıya giderken, diğer ikisi pencereyi kırarak içeriye girdiler. İçeride bulunan dört kişiyi döverek, direnen kız kardeşlerini sürükleyerek kaçırdılar. Daha sonra

otomobille uzaklaştılar ve babalarını birkaç kez telefonla aradıktan sonra birbirlerinden ayrıldılar. İki erkek kardeş bir golf sahasına gittiler, orada kızı ateş ederek öldürüp cesedini çalılıklar arasına attılar. Ceset bulunduktan sona hemen aileden şüphelenildi. Büyük abla ile suça karışan erkek kardeşler tutuklandı ve mahkemeye çıkarıldılar. Erkek kardeşlerden biri suçu ikrar etti, araştırma makamları hangi telefonda arandığını ve telefon konuşmasının yapıldığı sırada bu telefonların nerede bulunduğunu belirlediler. Böylece, aracın olayın gerçekleştiği yere kadar izlediği yol belirlendi. Ancak, telefon konuşmalarının içeriği belirlenemedi. Suça katılan bütün kardeşler kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçundan mahkûm edildiler. Ateş eden erkek kardeş, ilkel nedenlerle cinayet işlemekten ömür boyu hapis cezasına mahkûm edildi; kardeşini ısrarlı bir şekilde takip eden büyük abla ile öldürme sırasında orada bulunan erkek kardeş cinayete yardım ettikleri için 10 yıl hapse mahkûm edildiler, diğer kardeşler ise, indirim nedenleri göz önünde tutularak 5 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm oldular.²⁴

Bu olay açısından yeni bir hukuki gelişme olarak ilginç olan, ailenin babası hakkında da bir dava açılmış olmasıdır. Türk Hukukunda sadece kasten öldürme ve kasten yaralama suçları açısından kabul edilmiş olan ihmal suretiyle icrayı (TCK 83, 88),

²⁴ Detmold Eyalet Mahkemesinin, 16 Mayıs 2012 tarihli ve 4 Ks-31Js 1086/11-10/12 sayılı hüküm, juris (erişim tarihi: 25.6.2014).

Alman Ceza Kanunu genel bir hüküm olarak düzenlemiştir. İhmalin icrai bir hareket gibi kabul edilebilmesi için, belli koşulların gerçekleşmiş olması gerekir. Failin neticeyi engellemek bakımından hukuki bir yükümlülük altında bulunması ve suçun kanuni tipinde ihmali davranışın icrai davranış ile eşdeğerli olduğu konusunda bir açıklama bulunması gerekir (§ 13).Somut olayda savcılığın erkek kardeşlerin telefon bağlantılarından elde ettiği verilere göre, kardeşler, kız kardeşin kaçırılıp öldürüldüğü gece, babaları ile birçok kez telefonla görüşmüşlerdi. Mahkeme, babanın mail şifresini öğrenmek için, kızını defalarca dövmüş olduğunu tespit etmiştir. Babanın bu davranışının, erkek kardeşlerin, kız kardeşlerine karşı aşırı cebir uygulamaları durumunda dahi, babalarının bunu da onaylayacağını ortaya koyduğu şeklindeki anlayışlarını güçlendirdiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, bu davranışı ile baba, kızına karşı ileride suçlar işlenmesi tehlikesini önemli bir şekilde artırmış bulunmakta idi. Babanın bu davranışı, cezalandırılan ihmali suçlar bakımından, suç öncesinde tehlike yaratma unsuru olarak ele alındı. Ön gelen tehlikeli davranış, tehlikeyi yaratan kişi bakımından, zararın doğmasını önleyecek tedbirler alma yükümü doğurur. Mahkeme, oğullarının babalarını olay gecesi birçok kez aramalarından, babanın gelişmekte olan durumun, kızının öldürülmesi ile sonuçlanabileceğini bildiğini ortaya koyduğunu kabul etmiştir. Bu nedenle baba müdahale etmek ve olayı engellemek yükümü altında idi. Mahkeme, babanın otoriter bir Yezidi

aile babası olarak sahip bulunduğu otorite nedeni ile, kızının öldürülmesini men etmesi durumunda, fiilin işlenemeyeceğine de kanaat getirmiştir. Mahkeme bu nedenle, fiilin ayrıntılarını bilmeseydi bile, babanın yardım etme kastı ile hareket ettiğini kabul etmiştir. Mahkeme babayı ilkel saikle cinayet suçuna yardımdan mahkûm etmiştir.²⁵ Baba bu olayda fail olarak da mahkûm edilebilirdi.²⁶

Kızın aile mensupları tarafından öldürülmesi dolayısıyla ile, anne hak-kında dava açılmamıştı. Fakat, babanın öldürme olayından birkaç hafta önce, kızlarını ağır bir şekilde dövmesine göz yumduğu gerekçesi ile, ihmali davranışla işlenen nitelikli topluca yaralama ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından dolayı, anne bir yıl hapis cezasına mahkum edilmiş ve cezası ertelenmişti.²⁷

4) Frankfurt Eyalet Mahkemesinin 13 Mayıs 2003 ve Federal Yüksek Mahkemenin 28 Ocak 2004 Tarihli Kararları

Diğer bir olaydaki fail, mağdurun kocasıdır. Almanya'da doğup büyüyen bir genç kadın, ailesi tarafından Türkiye'deki kuzeni ile evlendirilmişti. Ailenin birleştirilmesi amacı ile, daha sonra

²⁵ Detmold Eyalet Mahkemesinin 4 Şubat 2013 tarihli ve 4Ks-31Js 184/12-56/12 sayılı hükmü; juris (erişim tarihi 25.6.2014).

²⁶ Björn Engelmann, Strafbare Beteiligung am Ehrenmord, HRRS 2013, 351-361.

²⁷ http://www.nw-news.de/top_news/8877261_Arzu_Oezmens_Mutter_zu_einem_Jahr_Freiheitsstrafe_auf_Bewahrung_verurteilt.html (erişim tarihi: 31.7.2014).

kocasının Almanya'ya gelmesi sağlanmıştı. Erkek geldikten hemen sonra, gözetmek ve kontrol altında tutmak amacı ile, eşine karşı siddet uygulamaya başladı. Aile mensuplarının, adamın eşine böyle davranmaması için yaptıkları girişimler başarısız kaldı. Neticede kadın eşinden boşanmaya karar verdi. Kadının ailesini de bu kararı kabul ettiği anlaşıyor. Bu olağan bir durum değil. Zira, bir çok halde, kadınların aileleri de erkeğin tarafını tutarlar ve kötü muamele yapmasına rağmen, kızlarının kocasının yanında kalmasını veya ona geri dönmesini isterler. Adam boşanmayı kendisi için onur kırıcı bir durum olarak gördü. Kocanın ikamet süresi bitmek üzere olması ve boşandığı takdirde uzatılmaması da buna eklendi. İkamet izni uzatılmadığı takdirde, adam Türkiye'ye geri dönmek mecburiyetinde idi ve bunu da bir nevi aşağılanma olarak görmekte idi. Karısından, kendisine geri dönmesini istedi ve Türkiye'ye geri dönerse, cesedini götürmekle tehdit etti. Yeni bir kavganın arkasından, adam önce eşine saldırdı ve daha sonra da çok sayıda bıçak darbesi ile onu öldürdü.

Eyalet Mahkemesi onu önce kasten öldürme suçundan mahkum etti. Sanık eşinin yaşama hakkına ayrılmak istediği için son vermiş olduğu için, mahkeme objektif olarak "ilkel saik" unsurunun mevcut bulunduğunu kabul etmişti. Ancak, failin kendi ülkesinin değer yargılarına bağlı olarak hareket ettiği için, Alman hukukunun öngördüğü değerlendirmelerini yapamayacağını kabul etmişti. Federal Yargıtay bu hükmü bozdu ve davayı Eyalet mahkemesine geri

gönderdi. Yüksek mahkeme ilk derece mahkemesinden şu sorunun cevabını vermesini istedi: fail Anadolu'da geçerli olan değer yargılarına göre, eşine sürekli kötü muamele yapmak ve neticede öldürmek hakkına sahip miydi ve Alman değer yargılarına uygun davranmak durumunda olabilir miydi?²⁸

Bu somut olayda kadının ailesi de, eşine karşı yaptığı davranışlar dolayısı ile kendisine ikazlarda bulunmuştu. Bütün bunların ötesinde, bir kişinin eşine karşı kötü muamelede bulunmasını ve sonra da öldürmesini Türk Hukukunun da hoş görmediğini, aksine cezalandırdığını bilmemesi mümkün değildi.²⁹ Bu gerekçelerle, sanık hakkında ilkel saikle işlenen cinayet suçunun cezası ile uygulanması gerekiyordu. Bu olay, şerefının ihlal edildiğini düşünen kocaların işledikleri öldürme suçlarına emsal olabilecek bir alt yapıya sahip bulunduğu için, ilginçtir.

Eşlerin önceden tanışarak veya birbirlerini seçerek değil, az veya çok bir aile baskısı altında kurdukları evliliklere de çok rastlanır. Bu tür evliliklerde anlaşmazlıklar çabuk başlar. Bilhassa, Almanya'da büyümüş olan bir kızın, Anadolu'nun bir köyünde yetişen bir erkekle evlendirildiği hallerde, adamın evlilik nedeni ile Almanya'ya gelmesi, özellik taşıyan bir durumdur. Erkek genellikle Almanca bilmez veya

²⁸ BGH NJW 2004, 1466, (LG Frankfurt AZ 5/21 Ks 3340 Js 232029/02, BGH AZ 2 StR 452/03).

²⁹ Bkz. Çakır-Ceylan, a.g.e.s. 236.

çok az bilir, bu nedenle iş bulamaz ve kendisini rahat hissetmez. Almanya'da büyümüş olan ve yaşam koşullarını bilen kadın, bağımsızdır ve erkeğe nazaran üstün pozisyonadadır. Göçten kaynaklanan durumu nedeni ile erkek kendisini kadın karşısında zayıf hisseder ve karısının kuvvetli erkeğe itaat etmesini sağlamaya çalışır. Kadın bunu kabul etmez ve kocasından ayrılmak ister veya resmen boşanmadan sonra veya hatta resmen boşanmadan önce, seçtiği bir başka erkek ile ilişki kurar. Erkek şerefine ihlal edildiğini düşünür ve kadını öldürür.³⁰

Zorla evlendirmek Almanya'da birkaç yıldan beri suç haline getirilmiştir.³¹ Bu fiilin suç haline getirilmesi açısından, zorla evlendirilen kadınların yaşam hakkı ve beden bütünlüğü açısından büyük bir tehlike altında olmaları, esaslı gerekçelerden birini oluşturmuştu.

5) Limburg Eyalet Mahkemesinin 23.04.2007 Tarihli Kararı

Son olarak, umut veren bir olayı daha ortaya koymak istiyorum. Genç bir Türk kızı babasının kendisini evlendirmek isteğini red etti. Baba bu nedenle aile şerefine ihlal edildiğini düşünerek, yaşı

³⁰ Bkz. Oberwittler/Kasselt,a.g.e.s. 87.

³¹ Alman Ceza Kanununun 237'inci maddesi.

küçük olan oğlundan ablasını öldürmesini istedi. Ablasını çok seven çocuk, babasının isteğini yerine getirmedi. Durumu öğretmenine açıkladı ve bu da polise haber verdi. Böylece ablasının hayatını ve kendi geleceğini kurtarmış oldu. Alman Hukuku „cürme azmettirmeye teşebbüsü“ suçunu kabul ettiği için, baba Limburg ağır ceza mahkemesi tarafından ilkel saiklerle cinayete azmettirmeye teşebbüsten beş buçuk yıl hapis cezasına mahkum etti.³²

KAYNAKÇA

Agel, Carina, (Ehren-) Mord in Deutschland – Eine empirische Untersuchung zu Phänomenologie und Ursachen von „Ehrenmorden“ sowie deren Erledigung durch die Justiz, Lengerich 2013.

Çakır-Ceylan, Esmâ, Gewalt im Namen der Ehreeine Untersuchung über Gewalttaten in Deutschland und in der Türkei unter besonderer Betrachtung der Rechtsentwicklung in der Türkei, Frankfurt/Main u.a. 2011.

Björn, Engelmann, Strafbare Beteiligung am Ehrenmord, HRRS 2013, 351-361.

³² Limburg Eyalet Mahkemesinin 23.4.2007 tarihli -3 Js 14048/06 -2 Ks sayılı hükmü.

Erbil, Bahar, Toleranz für Ehrenmörder? Soziokulturelle Motive im Strafrecht unter besonderer Berücksichtigung des türkischen Ehrbegriffs, Berlin 2008.

Fischer, Thomas, Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen, 61. Aufl. München 2014.

Oberwittler, Dietrich/ Kasselt, Julia, Ehrenmorde in Deutschland 1996-2005, Köln 2011.

Tellenbach, Silvia, Ehrenmorde an Frauen in der arabischen Welt Anmerkungen zu Jordanien und anderen Ländern. In: Silvia Tellenbach (Hrsg.) Die Rolle der Ehre im Strafrecht, Berlin/Freiburg 2007, 701-722. .

Tellenbach, Silvia, Die Rolle der Ehre in der Türkei. In: Silvia Tellenbach (Hrsg.) Die Rolle der Ehre im Strafrecht, Berlin/Freiburg 2007, 619-662.